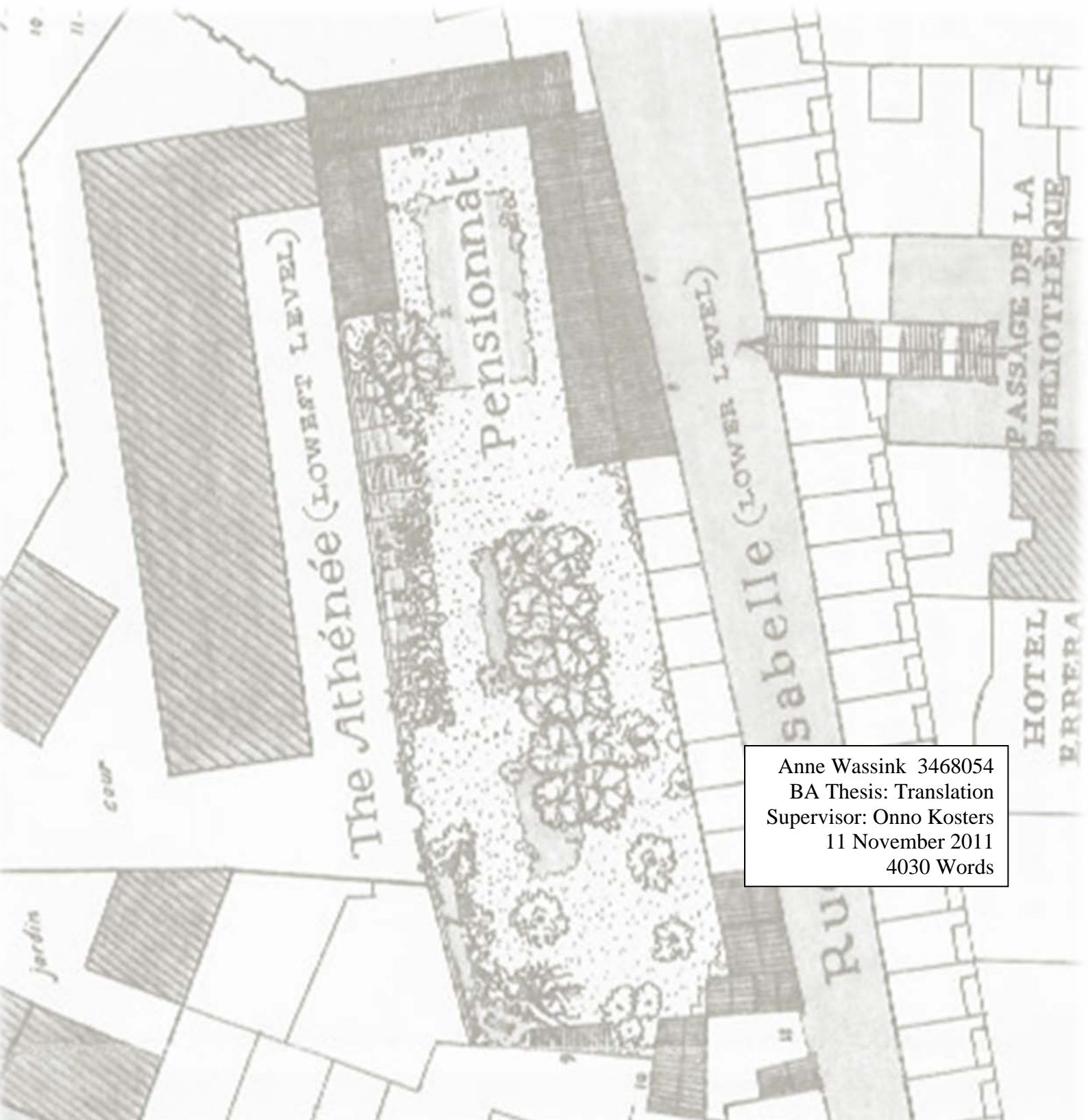

“To the Fairest” Translation

A Translation of *Villette*

Anne Wassink 3468054
BA Thesis: Translation
Supervisor: Onno Kusters
11 November 2011
4030 Words

Table of contents

○ Introduction	3
○ Author	4
○ <i>Villette</i>	4
○ Chapter XXXVI: The extended Lasswell-formula	5
• Purpose of writing (- “met welk doel” -)	6
• Addressee (- “aan wie” -)	6
• Medium (- “door middel van welk medium” -)	6
• Location (- “waar” -)	7
• Time (- “wanneer” -)	7
• Function (- “met welke functie?” -)	7
• Topic/Theme (“Waarover” -)	7
• What is being said? (- “wat” -)	8
• What is not being said? (- “en wat niet” -)	9
& Nonverbal elements (- “met ... welke non-verbale elementen” -)	
• Language use (- “met wat voor woorden in wat voor zinnen” -)	9
• Tone (- “op welke toon” -)	11
• Effect (- “met welk effect?”)	12
○ Style of translating	12
○ Conclusion	12
○ Bibliography	13
○ Appendix: Translation	14

Introduction

This thesis will focus on the translation of a section of chapter 36 (XXXVI), The Apple of Discord, of *Villette*, a novel written by Charlotte Brontë that was published in 1853. The reason I chose to translate this novel is that, in my opinion, it is a wonderfully written book about a young woman that is constantly in conflict with herself and her own feelings. Apart from ingenious descriptions of surroundings, situations and characters, Brontë also manages to capture the inner struggles of the protagonist in her way of writing. In the abundance of passages in which the protagonist is contemplating her own life, Brontë, as Lucy Snowe, gives fiery and accurate descriptions of emotions that are experienced. Besides recognizable situations, described in meticulous detail, the protagonist herself is someone that appeals to me. In comparison to some characters in other novels, Lucy Snowe is not a cardboard version of a girl in her mid-twenties. To make this more explicit, she is not a Cinderella wandering around in a pink dress, reading pulp and taking in sewing, in the meantime wondering when her laundry will have dried up. Although she is emotionally unstable, she is described as a calm and decent person and she is well aware of what she does and does not want. The strengths of her character come forward in particular in her conversations with Monsieur Paul. In discussions with him it sometimes seems as if she opposes what he says on purpose. She refuses to fit his mold of ‘the perfect woman’ of those times.

Chapter 36 was chosen because it incorporates one out of many important inner struggles of Lucy Snowe. After many chapters of strife between Lucy and Monsieur Paul, a certain fraternal relationship is finally agreed on. In this chapter Lucy shares her doubts with regard to her relationship with Monsieur Paul. What is interesting about this chapter is that, while Monsieur Paul and Lucy are both inwardly moved and struggling find out how the other feels, on the outside they seem very calm. A clash takes place between a man and a woman, between physical efforts and emotional efforts, doubts and certainties, wonderfully described afternoons and evenings in opposition to gloomy minds and cheerless moods. The wide variety of aforementioned aspects is captured in Brontë’s style of writing, which makes the task of translating her novel a great, but difficult challenge.

Before the results of my own inner struggle in creating a translation of *Villette*, that will hopefully somewhat credit Brontë’s original text, are presented, I wish to give some information about the author, the novel in general, the relevant chapter specifically and the translation problems that I encountered during the translation process.

Author

Charlotte Brontë was born in Haworth, Yorkshire, on the 21st of April, 1816, as the third child of Patrick and Maria Brontë. She had two elder sisters, Maria and Elizabeth, two younger sisters, Emily and Anne, and one brother called Patrick. When Charlotte was at the age of five her mother died (this was in 1821), and her aunt, Elizabeth Branwell, took care of the Brontë children. In 1825 Charlotte's older sisters, Maria and Elizabeth, died. The younger Brontë children, Charlotte, her two sisters and her brother, read a lot and started to write at a young age.

In February of 1842 Charlotte started to study languages at the Pensionnat Heger in Brussels, together with her sister Emily. At the end of that year, Charlotte went home for a while because her aunt Branwell had died, only to return as a teacher in January 1843. When she returned to Haworth in 1844 to work on a school project at the parsonage of her father, Haworth Parsonage, she started to write letters to Monsieur Heger, the husband of the headmistress of Pensionnat Heger.

In October 1847 *Jane Eyre* was published and achieved immediate success; this in opposition to the little interest there was shown *The Professor* (which was not published until after Brontë's death in 1857) and in *Poems by Currer, Ellis and Acton Bell* (which Charlotte published together with Emily and Anne Brontë 1846). In 1848 Patrick and Emily died, followed by Anne in 1849, which meant that Charlotte was left alone with her father. In 1852 she started writing *Villette*, which was published at the end of January, 1853.

Due to the fact that Charlotte had to take care of her father, she decided to marry Reverend Nicholls on the 29th of June, 1854, less than a year before her death on 31 March 1855 at the age of 39.

Villette

The novel *Villette* is based upon Charlotte Brontë's stay at the Pensionnat Heger in Brussels. Brontë's publisher, George Smith, wrote about *Villette* that he himself was the original of Dr John while his mother was the original of Mrs Bretton (Brontë, xv). Besides John and Mrs Bretton there are two more characters who have obviously been based on people in Brontë's life: Madame Beck and Monsieur Paul (characters based on Madame and Monsieur Heger respectively).

Brontë did not only introduce people from her own life into her novel, but she also introduced the feelings she experienced at the time of writing into her novel. In the period of 1821 to 1849 Charlotte had lost her mother, an aunt, four sisters and a brother, which means

that, by the time she wrote *Villette*, she was the only child left of her whole family and she had to take care of her father. The novel is rather melancholic and cheerless and it ends ambiguously as to the life of M. Paul, who is mysteriously lost at sea. There is no happy ending, something which is rather curious for a 19th-century novel. In the introduction to *Villette* by Helen M. Cooper, the conventions of a 19th-century novel are described as follows: the relation between self and society was very important, speakers were usually third person omniscient narrators, realism was an important doctrine in writing and novels usually ended with characters dying or marrying (Brontë, xxix).

When the novel *Villette* is studied closely, it becomes apparent that the story is not so much about the relation between self and society, but it centers more on the daily activities of one person, Lucy Snowe. Furthermore, the novel deals with a first person narrator who describes all events and the world around her from out her own perspective. Lastly, as mentioned before, the novel does not end in a marriage or in someone's death, but rather it ends with the ambiguous situation of M. Paul, who is lost at sea.

Chapter XXXVI: The extended Lasswell-formula

To create a complete image of the chapter that has been translated, a textual analysis can be conducted with the elaborate version of the Lasswell-formula. This formula poses a number of questions about a text in order to create a clear image of the to be translated text. In order to create an image of the target text (the text that a translator intends to write when he translates the source text) the source text ought to be analyzed first. In *Denken Over Vertalen*, Christiane Nord formulates her extended version of the Lasswell-formula as follows:

Wie schrijft met welk doel aan wie door middel van welk medium waar wanneer waarom een tekst met welke functie? Waarover zegt hij wat (en wat niet) in welke volgorde, met gebruikmaking van welke non-verbale elementen, met wat voor woorden, in wat voor zinnen op welke toon met welk effect? (Nord, 146)

To facilitate the answer to the abovementioned formula, the latter will be divided into several parts with separate headings.

It is possible to extend the textual analysis with translation problems that Nord subdivided into four categories (Nord, 147):

- 1) Pragmatic level: problems due to differences in the communicative situations in which source text and target text are embedded.
- 2) Socio-cultural level: problems due to the differences concerning norms and conventions between source and target cultures.

- 3) Linguistic level: problems due to the differences between the linguistic systems of source and target languages.
- 4) Source text specific problems, due to the difficulties in transferring textual elements specific to the source text in question.

Where relevant, the different categories will be linked to translation problems that occurred specifically during translating *Villette*.

Writer (“Wie schrijft” -)

The writer is an old woman who talks about “a time gone by” (51) for, in chapter V, she says “my hair, which, till a late period, withstood the frosts of time, lies now, at last white, under a white cap, like snow beneath snow” (51). This protagonist and narrator is Lucy Snowe, a young woman in her mid-twenties.

Purpose of writing (- “met welk doel” -)

The writer’s purpose of writing in the case of this text seems to be informing readers of the life she led when she was in her mid-twenties, as a teacher of English at the Pensionnat of Madame Beck, the headmistress.

Addressee (- “aan wie” -)

The audience (or addressees) of the story are its readers. They are explicitly mentioned in the case of this chapter. A certain interaction between writer and audience appears to take place, which becomes clear in clauses such as “asks the reader” (453) and “forgive the association, reader” (460). Ivan Kreilkamp describes the relation between Lucy Snowe and her audience as follows: “as the ‘voice’ of the novel, she addresses a mass readership who consume novels in anonymity, far away from their authors” (Kreilkamp, 336), which implies that Lucy does not aim at a specific audience, but at anyone who is willing to read her story. A certain distance is created between the audience and the novel’s protagonist; this distance is caused by the fact that Lucy Snowe does not share her experiences with her audience at the time it happens, but she gives an account of her life many years later.

Medium (- “door middel van welk medium” -)

The medium the writer uses is a narrative that rather resembles the form of a letter or a diary entry. Many passages in the book meticulously describe hours, locations and events that take place. It is important to pay attention to the form in which the novel is written in so far that it

either allows you to translate certain passages freely or rather precise. Had the chapter been a mere summing up of facts, the content would be more important than the way in which the facts were told. However, in this novel, personal information is couched in the form of a certain diary passage, and the connection between events and words that have been chosen to describe them is very important; this demands an accurate translation that at times closely follows the source text.

Location (- “waar” -)

The location of the protagonist at the moment she writes the story (when her hair is grey, as discussed before) is not mentioned in the novel. However, the location that is described in chapter 36 is the ‘Pensionnat de Demoiselles’, a boarding school that was ruled by Madame Beck situated in Villette in Labassecour (Little Town in The Farmyard, as Helen Cooper says in her introduction to *Villette*). The location is important in so far that the English protagonist finds herself in a French environment.

Time (- “wanneer” -)

Cooper sets the time upon which the novel takes place in the 1820s. In chapter 36, Lucy Snowe is 23 years old. However, the narrator is Lucy Snowe herself at a later age, when she already has grey hair. Her exact age is not mentioned in the novel.

Function (- “met welke functie?” -)

The text functions as a detailed account of the protagonist’s emotions at the time that is being described. Doubts, fears, hopes and joys are combined with accounts of characters that play an important role in the protagonist’s life. Furthermore, the decisions that Lucy Snowe took when she was young account for the situation she finds herself in at the time she actually writes her story at a later age.

Topic/Theme (“Waarover” -)

The passage that has been translated relates of a number of days and hours after Lucy Snowe has had a conversation with Monsieur Paul in which he offered to be a kind of brother to her. She is left to decide for herself what she will do with the new form their relationship has acquired. Throughout the entire passage she is rather anxious as to whether Monsieur Paul was serious or not. Seeing as Lucy is a character that does not say much, nor takes a first step

towards confronting M. Paul with her questions and doubts, the passage does not incorporate many dialogues. However, it does contain a considerable amount of internal dialogues and considerations about what he might think of her. A general theme that is a connecting thread throughout the entire novel is, as Gretchen Braun says, “the subsequent daily strain faced by a fortuneless single woman attempting to keep body and mind together in a society that provides her few social or professional opportunities” (Braun, 192). Lucy’s brain seems to be constantly at work, trying to figure herself and others out. Whether her life really is as difficult as it appears to be from Lucy’s numerous ponderings is not clear, due to the fact that the thoughts of other characters are not presented to readers. All information must be drawn from the things the main characters (aside from Lucy) say and do.

What is being said? (- “wat” -)

Everything that is being said in chapter 36 is told from Lucy Snowe’s viewpoint. She talks about herself in the first person singular, and the possible thoughts of others are described in the third person singular. Seeing as Lucy Snowe is a character that does not say much, but observes the more, the larger part of the text consists of reports of the weather, the room around her, the view she witnesses and the actions of others that are observed by her. Seeing as Protestantism and Catholicism form a rather important issue in the novel, a thorough understanding of both religions is necessary to come to a workable translation of certain sentences. The part that proved to be most difficult, with regards to understanding what the text actually said, was the following:

I remember one capital inducement to apostacy was held out in the fact that a Catholic who had lost dear friends by death could enjoy the unspeakable solace of praying them out of purgatory. The writer did not touch on the firmer peace of those whose belief dispenses with purgatory altogether; but I thought of this, and, on the whole, preferred the latter doctrine as the most consolatory. (457-458)

The word ‘apostacy’ (or ‘apostasy’) is confusing, seeing as it is used in a context that addresses the proclamation of Catholic faith, whereas apostasy means abandoning ones faith. To come to a workable solution, I consulted a translation made by Nannie Nieland, to see what the text actually meant. The term ‘apostacy’ refers to the apostasy of Protestantism. To create a clear translation, I inserted the notion that the apostasy concerned Protestantism and not Catholicism.

What is not being said? (- “en wat niet” -)

& Nonverbal elements (- “met ... welke non-verbale elementen” -)

The position of implicit and nonverbal elements is very important in the text. For instance, dashes are used at times to indicate a pause in the protagonist's story. On page 454 a dash is placed after “forgotten –“, here the dash seems to be the climax of a sentence; Lucy thinks that Monsieur Paul might have forgotten about her, and the dash could be the moment where either her mind went blank or where she gasped, because she was “overwhelmed”. As Rodney Edgecombe also points out: “Those dashes are more than a typographical convenience, however... the punctuation also images a mind so overwhelmed by its experience that inarticulateness begins to threaten” (Edgecombe, 818).

A little later in the text, two different descriptions of the weather follow each other, while both situations take place on the same day. The first description relates of “the sun's laughing bounty” (455), whereas, moments later, everyone appears to have “lost the illusion of sunset” (455). Though the text does not do anything other than describe the weather, it is implied that there has been a shift from happy to sad, or from hopeful to hope that is lost. The descriptions of surroundings and the weather keep up with the mood the characters are in. The mood changes of characters that are actually described, are being intensified by implicit and nonverbal elements. The close connection between described events and word choice is, as mentioned before, an important notion that restricted the freedom I had in translating certain passages.

Language use (- “met wat voor woorden in wat voor zinnen” -)

Seeing as the larger part of the novel is situated in Belgium, Brontë uses many French words and sentences. The function of the French language is rather important in the novel, seeing as it sharpens the dividing lines between England and Belgium. The fact that Lucy is not at home, in England, but at a boarding school in a foreign country, is strengthened by varying language use. The words ‘carre’, ‘classe’ and ‘estrade’ are used in chapter 36 to describe the environment Lucy finds herself in. All three words are either French, or have a French etymology. The English protagonist finds herself in the midst of a French world, with French students and teachers, in a French boarding school, in a foreign country. The use of French in the book seems to have a special place in the story, therefore I decided a number of times to maintain French words in the text instead of translating them.

Apart from the distance between Lucy and her environment, there is also a distance between her and the other characters in the novel. In chapter 36, Monsieur Paul is Lucy's

most important ‘antagonist’. Instead of translating Monsieur to ‘meneer’, the word is maintained, seeing as it is important for the connection between Lucy and Paul that their different backgrounds are highlighted. There are several occasions in the source text where ‘Monsieur’ is abbreviated to ‘M.’. In the translation, however, I chose to always use ‘monsieur’, because ‘M.’ in Dutch stands for ‘magister’ according to Van Dale (BRON). This translation problem falls under category two of Nord’s scale, seeing as the problem only occurs in Dutch and not in English, where the complete word as well as the abbreviation can be applied.

Alongside the natural opposition of man and woman, there exists also an opposition between nationalities and religions. Lucy is an English woman and a Protestant, whereas Monsieur Paul is of Spanish origin, furthermore he is a fervent Catholic. “*Villette* explores the participation of language in the creation of identity”, as Luann Fletcher points out in her article (Fletcher, 738). To make sure that the reader is aware of the fact that Lucy is an English woman in a foreign country, with foreign people that are very different from herself, “Brontë occasionally supplies phrases and sentences in French to remind us of how we are to take the rest” (738).

At times, Brontë’s choice of words enforces what is being said in the text. An example of this is the moment when Lucy talks about a “pamphlet in lilac” (457) that Monsieur Paul put in her desk. Here, Lucy, as a Protestant woman, talks about a little book that preaches Catholicism. “Here roared no utterance of Rome’s thunders, no blasting of the breath of her displeasure” is a sentence that is enforced by the choice of words. A picture seems to be painted of a storm: the r’s in the first clause really seem to roll and roar, and the b’s in the second clause suggest that Rome’s sermons are usually given with great force. This storm of words forms a stark contrast with “the mild effluence of a mother’s love” (457), where the abundance of fricatives seems to form the image of a breeze rather than a storm. Incorporating these subtle elements in the translation was a problem that can be rated among category four of Nord’s scale, because the elements are typical for this specific source text. At times the intended effect of the different components is lost in the process of translation. While the translation “het milde uitvloeisel van een moeders liefde” contains about the same amount of fricatives, the blasting of the storm is lost when it is translated as “geen greintje ongenoegen te bekennen”. To maintain the alliteration of the b’s in the translation, the problem was solved by translating the sentence as follows: “hier blies niet de bries...”.

The frequent use of the present participle formed a difficulty in the process of translating chapter 36 and comes under category three of Nord’s scale. The present participle

is an element that is commonly used in English, whereas in Dutch it is one out of several options to express the idea of an action that is taking place. In *Villette*, especially the passages concerning the dog Sylvie include present participles. An example of one of these passages is the following: “She ran to and fro, whining, springing, harassing little birds amongst the bushes” (459); here, three present participles are used. A sloppy translation would be ‘Ze rende heen en weer, jankend, springend, kleine vogeltjes in de bosjes aanvallend’: this is, from an aesthetic viewpoint, not a satisfactory solution. At times the word ‘terwijl’ functions as a suitable solution to the problem, and the variation between the use of present participles and the use of ‘terwijl’ provided me with the following translation: “Ze rende springend en jankend heen en weer, terwijl ze kleine vogeltjes aanviel temidden van de bosjes”. Seeing as Sylvie is a rather lively dog, descriptions of her actions were quite a job to translate.

The use of semicolons in the English text formed another problem. Such punctuation marks are used in Dutch less frequently than in English and therefore most of the semicolons have been changed into full stops, comma’s or colons. An example of a situation where semicolons have become full stops, is the following: “It vanished not; it continued for days; it increased” (454). Here, the semicolons add to the suspense of what is being said. The fact that every clause starts with the word ‘it’ adds to the tensed atmosphere that is built up. In Dutch, however, full stops, the repetition of ‘het’ and the insertion of the word ‘zelfs’ ought to create a similar atmosphere: “Maar het verdween niet. Het ging dagen door. Het nam zelfs toe.” In situations where the semicolon did not have a large significance and did not add to the meaning of the sentence, it was at times maintained.

Tone (- “op welke toon” -)

The tone of the text is rather serious and calm: the writer gives an account of a series of events and of her own feelings in quite a calm way. However, at times the calmness changes into desperation or exasperation, for instance when Lucy is challenged to test Monsieur Paul’s feelings for her. She, in her mind, seems to yell out the words “Vain injunction! Privilege nominal and unavailable!” (454) in exasperation over the fact that her own character does not allow for her to undertake action. After the sentence “But the day came when, as usual, he was to give me a lesson” (454) the tone of the text appears to be a tone of contentment and hope: the way the evening, the sun and the garden are described is rather positive. By the end of page 455 this changes into a mood that indicates loss of hope: the passing of time is described and the people that are in Lucy’s vicinity seem to have “lost the illusion of sunset” (455), which in turn seems to indicate that Lucy has lost the illusion of Monsieur Paul still

coming to give her a lesson. When Lucy discusses the lilac pamphlet that she found in her desk, a tone of sarcasm is adopted to reflect her view upon the Holy Church: “She persecute? Oh dear no! not on any account” (457).

Effect (- “met welk effect” -)

The effect of all that is said in chapter 36, is that the reader is intensely involved in the situation and the mood the protagonist finds herself in. All accounts are told from the viewpoint of Lucy; therefore readers of the novel only get to know the things Lucy tells them, in her way (be it serious, calm, desperate or exasperated).

Style of translating

I wish to draw attention to the fact that the style in which the text is translated is rather modern. In the year 2011, 19th-century Dutch is not likely to be spoken or written anymore. This accounted for Nord’s first category: a pragmatic translation problem that was due to a disparity in the time the novel was written and the time the translation will be read. Therefore the 19th-century source text is translated to contemporary Dutch. This also makes the text accessible to readers of all ages.

Conclusion

Charlotte Brontë has provided translators of *Villette* with quite a task. The protagonist’s realm of thoughts accounted for long sentences with a lot of information that had to remain readable in the translation. Furthermore, there is the extensive use of present participles, the use of French words in an English text and the variety of subtle language games that were factors that rendered the translation process more difficult. In addition to this, the 19th-century text at times demanded extra looking up of words, seeing as the meaning of certain words has changed in the time between the 19th and the 21st century. A number of times the word order of a sentence had to be changed for the sake of readability, and some words had to be left out or added, but in general the translation has stayed rather close to the source text; in that way, the message of the source text is almost fully transferred to the translation.

Works Cited

- Braun, Gretchen. "‘A Great Break in the Common Course of Confession’: Narrating Loss in Charlotte Brontë's *Villette*." *ELH*. 78 (2011): 189-212. *Project MUSE*. Web. 19 Oct. 2011.
- Brontë, Charlotte. *Villette*. Ed. Helen M. Cooper. London: Penguin Books Ltd., 2004. Print.
- Brontë, Charlotte. *Villette*. Trans. Nannie Nieland. Amsterdam: Muntinga, 2008.
- Chesterman, Andrew. "Vertaalstrategieën: een Classificatie." Trans. Ans van Kersbergen. Naaijken et al 153-172.
- Edgecombe, Rodney S. "Odic Elements in '*Villette*'." *Modern Language Review*. 87 (1992): 818-26. Web. 24 Oct. 2011.
- Kreilkamp, Ivan. "Unuttered: Withheld Speech and Female Authorship in *Jane Eyre* and *Villette*." (1999): 331-54. Web. 19 Oct. 2011.
- Naaijken, T., et al. *Denken Over Vertalen*. Nijmegen: Uitgeverij Vantilt, 2010. Print.
- Nord, Christiane. "Tekstanalyse en de Moeilijkheidsgraad van een Vertaling." Trans. Cornelia van Rinsum & Henri Bloemen. Naaijken et al 145-152.
- Oxford English Dictionary. Oxford University Press, 2011.
- Van Dale. 2.1. Utrecht/Antwerpen: Van Dale Lexicografie bv., 2006.

Hoofdstuk XXXVI

De twistappel

Naast Fifine Becks moeder had een andere macht nog iets te zeggen tegen monsieur¹ Paul en mij, voordat de vriendschapsband kon worden goedgekeurd. We bevonden ons namelijk onder toezicht van een slapeloos oog: Rome hield jaloers haar zoon in de gaten door het mystieke raamwerk waar ik ooit voor geknield had, en waar monsieur Emanuel iedere maand een stapje dichterbij kwam: het schuifpaneel van de biechtstoel.

“Waarom was je zo blij om bevriend te zijn met monsieur Paul?” vraagt de lezer. “Was hij niet al lang een vriend van je? Heeft hij je niet keer op keer blijk gegeven van een zeker zwak voor jou?”

Ja, dat was waar, maar toch vond ik het prettig om hem zo eerlijk te horen zeggen dat hij mijn dierbare, trouwe vriend was. Ik vond zijn bescheiden twijfels, zijn liefdevolle eerbied aangenaam – het soort vertrouwen dat ernaar verlangde om rust te hebben en dankbaar was wanneer het werd geleerd hoe dat moest. Hij noemde me “zus”. Dat was in orde. Ja, hij mocht me noemen wat hij wilde, zolang hij me die naam maar in vertrouwen meedeelde. Ik was bereid om zijn zus te zijn, op voorwaarde dat hij me niet vroeg om die relatie uit te breiden tot zijn toekomstige vrouw of iets dergelijks² en stilzwijgend toegewijd als hij was aan het celibaat, leek de kans op dit dilemma klein.

Gedurende het grootste gedeelte van de daaropvolgende nacht dacht ik na over het gesprek³ van die avond. Ik wilde graag dat de morgen aanbrak en luisterde ingespannen of de bel zou gaan; en nadat ik was opgestaan en me had aangekleed, gingen gebed en ontbijt naar mijn mening maar langzaam voorbij en sleepten de uren zich voort, totdat eindelijk het uur van de literatuurles aanbrak. Het was mijn wens om een grondiger idee te krijgen van deze broederlijke band: in hoeverre hij zich als een broer zou gedragen wanneer we elkaar weer zouden ontmoeten en testen in hoeverre ik voor mijn eigen gevoel zijn zus was. Ik wilde ontdekken of ik de moed van een zus kon verzamelen en hij de openhartigheid van een broer.⁴

Hij kwam. Het leven zit zo in elkaar dat de gebeurtenissen niet overeen kunnen, noch

¹ Maintenance of the French word for ‘sir’, because French has an important meaning in the text, as mentioned in the analysis.

² “some” was translated as ‘of iets dergelijks’, because, though the position of the word has changed, the meaning is the same.

³ While the contemporary meaning of “interview” would be ‘een vraaggesprek’, in the 19th century it could also be used to refer to ‘a conversation’ (OED).

⁴ “in hoeverre hij ... van een broer” are part of an enumeration. Whereas the source text uses semicolons, the word “en” was used in the translation; furthermore, the last semicolon was replaced with a full stop after which a new sentence started.

zullen komen met wat verwacht wordt.⁵ Die hele dag begroette hij me niet een keer. Zijn les werd wat zwijgzamer gegeven dan normaal: milder, maar ook ernstiger. Hij was vaderlijk tegenover zijn leerlingen, maar hij was niet broederlijk naar mij toe. Voordat hij het klaslokaal verliet, verwachtte ik een glimlach, of op z'n minst een woord. Ik kreeg geen van beide: mij viel één knik ten deel – vluchtig, verlegen.

Deze afstandelijkheid⁶ is toevallig, dacht ik - ze is niet zo bedoeld; met wat geduld zal het wel over gaan. Maar het verdween niet. Het ging dagen door. Het nam zelfs toe. Ik onderdrukte mijn verbazing en slikte welke andere gevoelens er dan ook opwelden weg.

Toen hij me broederschap aanbood had ik best kunnen vragen, “Kan ik op u rekenen?”⁷ Het kon zo zijn dat hij, zichzelf ongetwijfeld kennende, zich zou onthouden van iedere belofte. Zeker, hij had me opgedragen om hem zelf op de proef te stellen – om hem te toetsen en te testen. Wat een zinloos bevel! Wat een nietsbetekenend en onbruikbaar voorrecht! Sommige vrouwen zouden er wel gebruik van maken! Maar niets in mijn vermogen of intuïtie deed me deel uitmaken van deze moedige groep. Met rust gelaten, was ik passief; als iemand die afgewezen was, trok ik me terug; vergeten –⁸ ik kreeg het niet over mijn lippen en ik wilde me er ook geen voorstelling van maken. Het leek alsof er ergens in mijn berekeningen een fout was geslopen en ik wachtte tot de tijd het zou leren.

Maar de dag kwam waarop hij me, zoals gewoonlijk, les zou geven. Eén op de zeven avonden had hij al lang ruimhartig aan mij besteed, dan overhoorde hij wat ik gedurende de afgelopen week gedaan had voor verscheidene studievakken en bereidde hij het werk voor de week die zou volgen voor. Op die momenten was mijn leslokaal overal, waar de leerlingen en de andere leraren zich dan ook maar bevonden, of in hun dichte nabijheid. Vaak was dit op de grote tweede verdieping, waar het gemakkelijk was om een stil hoekje te kiezen wanneer de samendrommende dagleerlingen afwezig waren en het handjevol kostgangers op een kluitje rond het podium van de surveillante stond.

Toen ik het gebruikelijke uur hoorde slaan op de gebruikelijke avond, verzamelde ik mijn boeken en papieren, mijn pen en inkt, en begaf me naar de grote verdieping.

⁵ The source text included the words “does not” before “cannot, will not”. In English, ‘do’ is a dummy that is inserted when a negation is created. In Dutch, however, there is no proper equivalent for the dummy ‘do’, therefore it was left out in the translation.

⁶ ‘Afstandelijkheid’ was a word that fitted the context better than ‘afstand’ would have done. ‘Afstandelijkheid’ also is a word that relates to relationships between people.

⁷ The dash that appeared after “fraternity” in the source text is replaced by a comma in the translation, seeing as it seemed to be part of the printing conventions of the 19th century; it did not add anything to the meaning of the sentence.

⁸ The dash that appears after “vergeten” is maintained, because it signifies a silence in the protagonist’s story; she seems to gasp at the horrid thought of being forgotten.

Er was niemand in de ‘*classe*’⁹ en de gehele ruimte was in een koele, donkere schaduw gehuld, maar door de dubbele open deuren was de carré te zien, die gevuld was met leerlingen en met licht. In de hal en over de gestalten bloosde het licht van de ondergaande zon. Ze bloosde zo roodachtig en levendig, dat de kleuren van de muren en de bonte tinten van de jurken samengesmolten leken in één warme gloed. De meisjes zaten te werken of waren aan het studeren; in het midden van hun kring stond monsieur Emanuel goed gehumeurd te praten met een leraar. In zijn donkere overjas en zijn gitzwarte haar waren karmozijnrode weerspiegelingen te zien. Zijn Spaanse gezicht beantwoordde de levendige kus van de zon met een levendige glimlach toen hij zijn hoofd vluchtig bijdraaide. Ik nam plaats achter een lessenaar.

De sinaasappelbomen en een aantal planten - fleurig en vol met bloesem - koesterden zich ook in de lachende zon. Ze hadden er de hele dag van kunnen genieten en hadden nu water nodig. Monsieur Emanuel schepte genoeg in tuinieren. Hij hield er van om planten te verzorgen en te kweken. Ik dacht altijd dat het werken temidden van struiken met een spade of een gieter zijn zenuwen kalmeerde. Het was een vorm van tijdverdrijf waar hij vaak zijn toevlucht tot nam en nu zorgde hij voor de sinaasappelbomen, de geraniums, de prachtige cactussen, en deed ze allemaal weer opbloeien met de verkwikking die hun droogte nodig had. Op zijn lippen lag intussen zijn geliefde sigaar, voor hem een eerste noodzakelijke en grootste levensluxie; de blauwe kringen krulden sierlijk omhoog temidden van de bloemen en in de avondschemering. Hij sprak niet meer met de leerlingen, noch met de leraressen, maar sprak menig vertederend woord tot een kleine spanielette (om het zo maar te zeggen), dat in naam aan het huis toebehoorde, maar dat hem in de praktijk als baas had, omdat het meer dol op hem was dan op welke andere bewoner dan ook. Ze was een teer, zijdezacht, aanhankelijk en lief, klein hondje, dat aan zijn zijde trippelde en hem met veelzeggende ogen verknocht aankeek. Op het moment dat hij zijn Griekse muts of zijn zakdoek liet vallen - wat hij soms voor de grap deed - ging het hondje ernaast liggen met de houding van een miniatuurleeuw die de vlag van een koninkrijk bewaakte.

Er waren veel planten, en terwijl de amateurtuinier al het water uit de put op de binnenplaats haalde met zijn ijverige handen, nam het werk behoorlijk wat tijd in beslag. De grote schoolklok tikte door. *Nog* een uur ging voorbij. De carré en de jeugdige groep verloren de illusie van zonsondergang. De dag liep ten einde. Ik zag in, dat mijn les vanavond wel erg

⁹ Apostrophes were added here, because an italicized word would have too large an emphasis, whereas omission of the apostrophes would make the word an intruder in the sentence. “Classe” was maintained because the French word is of importance in this text.

kort zou zijn, maar de sinaasappelbomen, de cactussen en de camelia's waren allemaal verzorgd. Was het nu mijn beurt?

Helaas waren er in de tuin nog meer planten die verzorgd moesten worden: favoriete rozenstruiken, een aantal kwaliteitsbloemen. Het blijde geblaf en gejank van de kleine Sylvie volgde de zich terugtrekkende overjas door de paden. Ik stapelde een aantal van mijn boeken op; ik had ze niet allemaal nodig. Ik zat en dacht na en wachtte, terwijl ik onbewust de kruipende invasie van de avondschemering betreurde.

Sylvie verscheen nogmaals uitbundig dartelend in beeld, daarmee de terugkerende overjas aankondigend. De gieter werd naast de put gezet; die had zijn taak volbracht. Wat was ik blij! Monsieur waste zijn handen in een kleine stenen kom. Er was nu geen tijd meer voor een les; weldra zou de gebedsbel gaan. Maar we moesten nog steeds afspreken; hij zou nog met me praten. Ik zou de kans krijgen om in zijn ogen het raadsel van zijn verlegenheid te lezen. Toen hij klaar was met handen wassen en langzaam zijn mouwen weer op orde bracht, stond hij te kijken naar de sikkel van een wassende maan, die flets in de opalen lucht stond en flauw schemerde op de erker van Jean Baptiste. Sylvie bekeek het schouwspel bedachtzaam; de stilte ergerde haar; ze jankte en sprong omhoog om haar te doorbreken. Hij keek naar beneden.

“Petite exigeante!” zei hij, “Het lijkt alsof jij geen enkel moment vergeten mag worden.”

Hij boog zich voorover, tilde haar op in zijn armen en kuierde over de binnenplaats, op nog geen meter afstand van de rij met ramen en achter één daarvan zat ik. Hij wandelde langzaam, terwijl hij de spaniël in zijn armen liefkoosde en haar lieve naampjes gaf met zijn tedere stem. Op het trapje bij de voordeur draaide hij zich om; hij keek opnieuw naar de maan, naar de grijze kathedraal, over de verder weg gelegen torenspitsen en daken die vervaagden in een blauwe zee van nacht-mist. Hij voelde het zachte briesje van de avondschemering en bemerkte de dichtgevouwen bloesem van de tuin. Opeens keek hij rond: een scherpe blik in zijn ogen verslond de witte gevel van de klaslokalen, tastte de lange rij van kruisramen af. Ik denk dat hij toen een buiging maakte. Of hij dat nou deed of niet, ik had geen tijd om de hoffelijkheid te beantwoorden. Ogenblikkelijk was hij weg; de maanbelichte drempel lag bleek en schaduwloos voor de gesloten voordeur.

Toen ik alles had verzameld wat op het bureau voor me verspreid lag, bracht ik de ongebruikte stapel terug naar zijn plek in de derde ‘classe’. De gebedsbel ging. Ik gehoorzaamde de oproep.

De volgende dag kwam hij niet terug bij de Rue Fossette, omdat die dag volledig gewijd was aan zijn college. Ik sleepte me door mijn lessen. Ik overwon de tussenliggende uren. Ik zag de avond naderen en wapende mezelf voor de zware verveling. Ik had nog niet overwogen of het erger was om bij mijn medebewoners te blijven of om alleen te zitten. Als van nature koos ik voor het laatste. Als er al een moment enige kans op troost bestond, dan kon het hart of hoofd, van welke mens in dit huis dan ook, het niet geven. Het kon alleen huizen onder de klep van mijn bureau, zich nestelend tussen de bladzijden van het een of andere boek, een potloodpunt of het kroontje van een pen verguldend of de zwarte vloeistof in het inktpotje lichtjes kleurend. Met een hart van lood opende ik mijn bureaulep, met lusteloze hand haalde ik de inhoud eruit.

Eén voor één werden zeer vertrouwde boeken, bundels die in bekende omslagen waren genaaid, eruit gehaald en weer hopeloos teruggelegd. Ze konden me niet bekoren; ze konden me niet troosten. Is dit iets nieuws, dit paarse boekje? Ik heb het nog niet eerder gezien en ik heb mijn bureau vandaag nog opgeruimd - deze *middag* nog.¹⁰ Het essay moet er binnen het afgelopen uur neergelegd zijn, toen we aan tafel zaten.

Ik opende het. Wat was het? Wat zou het tegen me zeggen?

Het was geen verhaal, noch een gedicht, geen essay, noch een geschiedenis; het zong noch vertelde, noch besprak. Het was een theologisch werk: het preekte en het spoorde aan.

Ik neigde mijn oor gewillig want, klein als het was, bezat het zijn eigen bekooring en kreeg het meteen mijn aandacht. Het verkondigde het Rooms-katholieke geloof. Het spoorde aan tot bekering. De stem van dat sluwe kleine boekje was honingzoet: haar manier van spreken was een en al zalf en balsem. Hier bulderden geen uitingen van de donderslagen van Rome, hier blies niet de bries van haar afkeuring.¹¹ De protestant moest papist worden, niet zozeer uit angst voor de hel van de ketter, als wel ter wille van de troost, de toegeeflijkheid, de mildheid die de Heilige Kerk aanbood: het is verre van haar om te dreigen of te dwingen; het was haar wens om te leiden en te overreden. Vervolgen? *Zij?*¹² Lieve hemel, nee! Onder geen beding.

Dit boek, wat zo gedwee was als een lam, was niet geadresseerd aan de verstokten en de wereldlijken; het was zelfs geen harde dobber voor de sterken: het was melk voor baby's;

¹⁰ The word 'very' adds an emphasis to the word afternoon that, in this sentence, was hard to grasp with a Dutch word. Therefore I decided to emphasize 'middag' by italicizing it.

¹¹ "A breath of ..." is usually translated as "geen greintje...". However, to preserve the alliteration as well as the reference to stormy weather which enforces the meaning of the sentence, I decided to translate "no blasting of the breath of" with "blies niet de bries".

¹² Had the source text been translated literally, the translation would read "Zij vervolgen?" which seems like an awkward question of which the meaning is not very clear. By separating the words in two different questions and changing their order, the meaning becomes clear. Writing 'Zij' in italics provides for the right emphasis.

het milde uitvloeisel van een moeders liefde voor haar teerste en haar kleinste; volledig en alleen bedoeld voor hen wiens hoofd door het hart bereikt moet worden. Ze deed geen beroep op het intellect; ze wenste de liefhebbers voor zich te winnen door hun liefde, de sympathisanten door hun sympathie: St. Vincent de Paul had niet liever kunnen spreken toen hij zijn wezen om zich heen verzamelde.

Ik weet nog dat het feit dat een katholiek onbeschrijflijke troost kon ondervinden door verloren dierbaren uit het vagevuur te bidden de meest belangrijke aansporing tot de verzaking van het protestantse geloof¹³ was. De schrijver bracht niet de vaste gemoedsrust ter sprake van hen door wiens geloof het vagevuur overbodig wordt, maar ik dacht er wel aan en over het algemeen gaf ik de voorkeur aan de laatste doctrine, die, naar mijn mening, troostrijker was.

Het kleine boekje vermaakte me en ergerde me niet verschrikkelijk. Het was een huichelig, sentimenteel, oppervlakkig klein boekje, maar toch had het iets wat mijn somberte opvrolijkte en me deed glimlachen. Ik vond de bokkensprongen van dit ongelikte wolfsjong dat in schaapskleren gewikkeld was en het geblaat van een argeloos lammetje nabootste, amusant. Gedeeltes ervan deden me denken aan een aantal methodistenverhandelingen van aanhangers van Wesley die ik ooit had gelezen toen ik een kind was; ze waren ongeveer met eenzelfde vleug van opwekking tot fanatisme gekruid. Degene die het had geschreven was geen slechte man en terwijl hij voortdurend een bepaalde getrainde listigheid verraadde – die de bokkenpoot van zijn systeem was – zou ik me tweemaal moeten bedenken voordat ik hem van huichelarij beschuldigde. Zijn oordeel had echter ondersteuning nodig; dat was namelijk fragiel.

Ik glimlachte om deze dosis van moederlijke genegenheid, die afkomstig was van de blozende, oude dame van de Zeven Heuvelen, Rome genaamd.¹⁴ Ik glimlachte ook om mijn eigen afkeer; om niet te zeggen onvermogen, om deze sentimentele genegenheid te beantwoorden. Toen ik een blik wierp op de titelpagina, vond ik daar de naam van “Père Silas.” Op een schutblad stond in kleine, maar duidelijke en welbekende potloodletters: “Van

¹³ The fact that the text spoke of the “apostacy” of Protestantism was, to my idea, not clear enough. Therefore I chose to make the translation more detailed than the source text.

¹⁴ When first I read this passage in the original text, I did not understand where the lady came from. When ‘lady of the seven hills’ is entered in the search engine Google, the first six results have something to do with the ‘lady of Lourdes’. ‘Vrouw van de zeven heuvelen’, however, results in a page about chapters 17 and 18 of the book of Revelations in the Bible, discussing the whore of Babylon. In this case the translation is more explicit than the original, as Andrew Chesterman describes in *Denken Over Vertalen* (Chesterman, 168).

P. C. D. E. aan L—y.” Toen ik dit zag moest ik lachen, maar niet op de manier¹⁵ waarop ik daarvoor had gedaan. Ik leefde weer op.

Opeens trok er een enorme verbijstering weg uit mijn hoofd en mijn zicht: de oplossing van het sfinxraadsel was verkregen. De combinatie van die twee namen, Père Silas en Paul Emanuel, was de sleutel tot alles. De boeteling was bij zijn raadsman geweest; hij had toestemming gekregen om niets voor zichzelf te houden; hij deed er alles aan om zijn hele hart open te leggen voor God en voor zichzelf; het hele relaas van ons recente gesprek was uit hem getrokken; hij had openlijk bekend dat we een broederlijke band hadden gesloten en hij had het gehad over de persoon die hij tot zus had genomen. Hoe kon zo'n band, zo'n overeenkomst goedgekeurd worden door de Heilige Kerk? Een broederlijk verbond met een ketter! Het leek alsof ik kon horen hoe Père Silas het onheilige verdrag teniet deed, zijn boeteling waarschuwend voor de gevaren, terwijl hij hem dringend verzocht terughoudend te zijn, hem dat oplegde, sterker nog, bij machte van zijn functie, en in de naam van, en bij de herinnering aan alles wat monsieur Emanuel zo liefhad en voor heilig hield, de uitvoering gelastend van dat nieuwe systeem waarvan de koelheid mij door merg en been was gedrongen.

Dit leken misschien wel geen aangename veronderstellingen, echter, in vergelijking waren ze welkom. Het beeld van een geestelijke verstoorder¹⁶ die op de achtergrond rondhing was lang niet zo erg als de angst voor een plotselinge verandering die zich voordeed in monsieur Paul zelf.

Na zo'n lange tijd kan ik er niet zeker van zijn in hoeverre de bovengenoemde vermoedens door mezelf waren opgeroepen of in welke mate zij hun oorsprong en bevestiging aan een andere bron¹⁷ te danken hadden. Hulp was niet voorhanden.

Deze avond was er geen heldere zonsondergang. Het westen en het oosten waren één grote wolk. Er was geen zomeravondnevel die blauw, maar toch roze getint, de verte vervaagde. Een klamme mist uit de moerassen kroop grijsachtig rond Villette. Vanavond kon de gieter blijven staan op zijn plaats bij de put. Het had al de hele middag een beetje

¹⁵ 'Manier' is a translation of "spirit" in the original text. *Van Dale* offered no clear translation of 'spirit' that would fit into this context. The *OED* however, offered the translation of 'spirit' as the "frame of mind with which something is done" (8b). This description of spirit made me come up with 'de manier waarop' as a translation.

¹⁶ Whereas *Van Dale* offered no translation of the word "trouber", *OED* offered the following description: "One who or that which troubles (in any sense); a disturber; an oppressor". I subsequently chose to translate 'disturber' instead.

¹⁷ "quarter" is many times translated as ¼ of a certain concept (*Van Dale*). In this context, however, 'to owe origin to another quarter' would have no clear meaning of quarter was translated with ¼. In the *Oxford English Dictionary* I found that option 12b bore the meaning of quarter as 'a particular but unspecified area, person, or part of a community, esp. regarded as a source of something'.

gemiezerd en dat deed het nog steeds, stil en gestaag. Dit was geen weer om te dwalen door natte steegjes onder druipende bomen en ik hoorde Sylvies plotselinge geblaf in de tuin: haar welkomsblaf. Ik weet zeker dat ze door niemand werd vergezeld en toch werd deze blije, levendige blaf alleen geuit als eerbetoon aan de tegenwoordigheid van één persoon.

Door de glazen deur en het overweldigende bladerdak had ik zicht op het wijde uitzicht van de beschutte laan: daar stormde Sylvie heen, schitterend in het halfduister als een witte Gelderse roos. Ze rende springend en jankend heen en weer, terwijl ze kleine vogeltjes aanviel temidden van de bosjes.

Ik keek vijf minuten lang. Het voorteken bleek loos alarm.¹⁸ Ik richtte me weer op mijn boeken. Sylvies scherpe geblaf hield plotseling op. Ik keek nogmaals op. Ze stond op een paar meter afstand, terwijl ze zo snel als ze maar kon met haar witte, veerachtige staart kwispelde en ingespannen keek naar de verrichtingen van een spade, die ijverig gehanteerd werd met onvermoeibare hand. Daar was monsieur¹⁹ Emanuel, gebogen over de aarde, gravend in de natte bodem tussen de van regen verzadigde, druipende struiken, terwijl hij werkte alsof het hongerloontje van zijn dag letterlijk nog verdiend moest worden door het zweet van zijn voorhoofd.

Hieraan zag ik dat hij in een geïrriteerde bui was. Hij groef op zo'n manier in de bevroren sneeuw op de koudste winterdag wanneer hij van binnen door pijnlijke emoties, als was het een zenuwachtige opwindning of een sombere gedachte of zelfverwijt, werd aangespoord. Hij groef ieder uur met een gefronst voorhoofd en op elkaar geklemde kaken, en tilde zijn hoofd niet op en opende niet een keer zijn mond.

Sylvie keek toe totdat ze moe was. Terwijl ze opnieuw slingerend holde en dan weer hierheen sprong of daarheen stormde en overal snoof en snuffelde, ontdekte ze mij ten slotte in 'classe'. Onmiddellijk vloog ze blaffend naar de ruiten, alsof ze me dringend wou verzoeken om te delen in haar plezier of in het gezwog van haar baasje: ze had me dikwijls zien lopen in dat steegje samen met monsieur Paul en ik twijfel er niet aan of ze achtte het mijn taak om hem nu te vergezellen, al was het buiten nat.

Ze maakte zo'n drukte dat monsieur Paul ten slotte opkeek en als vanzelfsprekend begreep waarom en tegen wie ze blafte. Hij floot om haar terug te roepen; ze blafte echter alleen maar harder. Ze leek er nogal op uit om de glazen deur geopend te krijgen. Ik vermoed

¹⁸ The word "fulfilment" from the original text, would normally be translated with 'in vervulling gaan'. However, one cannot say 'het voorteken ging niet in vervulling', seeing as 'vervulling' mostly occurs with dreams and wishes. Therefore I chose to translate the sentence into 'het voorteken bleek loos alarm'.

¹⁹ Whereas, in the original text, 'monsieur' is abbreviated to 'm.', I chose not to do this in the translation. If 'm.' is entered in a Dutch-Dutch dictionary, the only meaning that is assigned to 'm.' is 'mannelijk'. From an aesthetic view 'monsieur' also looked better in the text.

dat hij genoeg had van haar halsstarrigheid, want hij gooide zijn spade neer, kwam dichterbij en duwde de deur half open. Sylvie stormde vreselijk onstuimig naar binnen, sprong op mijn schoot en zwierde haar borstelige staart over het gehele bureau en strooide boeken en papieren wijd en zijd, terwijl ze, met haar pootjes in mijn nek, nogal overweldigend druk in de weer was met mijn gezicht, mond en ogen met haar kleine neus en tong.²⁰

Monsieur Emanuel kwam dichterbij om een einde te maken aan het lawaai en om de wanorde te herstellen. Toen hij de boeken had opgeraapt nam hij Sylvie gevangen en borg hij haar weg in zijn overjas, waar ze zo stil als een muis lekker ging zitten terwijl haar hoofd nog net tevoorschijn piepte. Ze was erg klein en had het mooiste, kleine, onschuldige gezichtje, de meest zijdezachte lange oren, de meest volmaakte donkere ogen ter wereld. Al had ik haar nog nooit gezien, ik dacht meteen aan Paulina de Bassompierre: vergeef me de associatie, lezer, het kwam nou eenmaal in me op.²¹

Monsieur Paul aaide en streelde haar. Niemand hoefde zich te verwonderen over de liefkozingen die ze ontving. Ze trok genegenheid aan door haar schoonheid en haar opgewekte levendigheid.

²⁰ In my opinion I had to change the order of the words around for the sentence to remain comprehensible. The words 'stormde', 'sprong' and 'zwierde' follow each other rather natural; this would not have been the case if the expression 'druk in de weer zijn' had been added to the first part of the sentence.

²¹ In the translation of 'it *would* occur', the emphasis is lost. In the translation it is hard to place a similar emphasis on one of the words in 'het kwam nou eenmaal in me op'. Seeing as the absence of the emphasis does not account for a change of meaning, I decided it could not do any harm to leave the emphasis out.